

© Copyright: Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε. -
Αριστείδης Μπιτζένης, Αθήνα 2009

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗ Α.Ε.

- Παγκοσμιοποίηση, Πολυεθνικές,
Επενδύσεις και Ευρωπαϊκή
Ολοκλήρωση
στο Νέο Παγκόσμιο Οικονομικό Σύστημα

Κεφάλαιο 1
Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και
Πολυεθνικές:
Θεωρίες Επενδύσεων

• **1.2 Θεωρίες
Ξένων Άμεσων
επενδύσεων**

Θεωρίες Ξένων Άμεσων Επενδύσεων

1.2.1 Θεωρία του Dunning

το επίπεδο της ΞΑΕ μιας
εταιρείας καθορίζεται από τρεις ομάδες
παραγόντων

- πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας (firm specific) (O)
- τα πλεονεκτήματα τοποθεσίας (country-specific) (L)
 - πλεονεκτήματα εσωτερικοποίησης (I)

Θεωρία του Dunning

- κύρια συμβολή

→ επισύρει την προσοχή σε διάφορες
σημαντικές προσεγγίσεις για να οργανώσει
το δικό του «γενικό» παράδειγμα.

→ θεωρία εκλεκτική (συγκεντρώνοντας
πολλές θεωρίες μαζί)

Η εκλεκτική προσέγγιση (OLI 1976)

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις καθορίζονται

- από τα συγκεκριμένα περιφερειακά χαρακτηριστικά της πατρίδας της πολυεθνικής (origin country) και της χώρας υποδοχής της επένδυσης (destination country)
- το εύρος και τον τύπο των προϊόντων της δραστηριότητας ή της βιομηχανίας (κλάδου) στην οποία ανήκει η εταιρεία
- τη στρατηγική της διαχείρισης, οργάνωσης και δομής την οποία επιθυμεί να αποκτήσει η εταιρεία μέσω της επένδυσης.

Η εκλεκτική προσέγγιση (OLI 1976)

- **Πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας (O)** → είναι κεφάλαια ή δικαιώματα τα οποία η επιχείρηση κατέχει ή στα οποία μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση σ' αυτά, και τα οποία δεν είναι προσιτά για άλλες εγχώριες ή ξένες εταιρείες και η χρήση των οποίων δίνει ένα ορισμένο ποσοστό ανωτερότητας στη συγκεκριμένη εταιρεία απέναντι στον ανταγωνισμό.
- Αυτά τα κεφάλαια ή τα δικαιώματα είναι προϊόν ή διαδικασία τεχνολογικής έντασης, διαφοροποίησης προϊόντων, οικονομιών κλίμακας κ.λπ....
Υπάρχουν τρεις τύποι συγκεκριμένων πλεονεκτημάτων για μια εταιρεία:
- **(1) Πλεονεκτήματα κεφαλαίου (Oa)** → προκύπτουν από την κατοχή ή την πρόσβαση σε κεφάλαια που παράγουν κέρδη
- **(2) Δομικά πλεονεκτήματα ή πλεονεκτήματα ελαχιστοποίησης κόστους συναλλαγής (Oi)** → προκύπτουν από τη δομή της επιχείρησης
- **(3) α) πλεονεκτήματα μιας επιχείρησης με πολλές εγκαταστάσεις**
β) πλεονεκτήματα της γεωγραφικής διασποράς και της πολυεθνικότητας.
- Τα πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας (O) μπορούν είτε να αποκτηθούν (όπως με την απόκτηση μιας ανταγωνιστικής εταιρείας) είτε να δημιουργηθούν μέσα στην ίδια την εταιρεία.

Η εκλεκτική προσέγγιση (ΟΛΙ 1976)

Πλεονεκτήματα τοποθεσίας (L)

- κεφάλαια (φυσικά ή όχι) άμεσα συνδεδεμένα με τη χώρα
- η φύση αυτών των πλεονεκτημάτων ποικίλλει ανάλογα με τις δραστηριότητες και τη φύση της εταιρείας και της περιβάλλουσας βιομηχανίας

Η εκλεκτική προσέγγιση (ΟΛΙ 1976)

• Πλεονεκτήματα εσωτερικοποίησης (I)

- τα οριακά οφέλη που αποκομίζονται από την εσωτερική χρήση ειδικών εταιρικών κεφαλαίων
- μπορούν να προέλθουν είτε από την αποδοτικότητα της εσωτερικής δομής και της ιεραρχίας της επιχείρησης που μπορούν καλύτερα να χρησιμοποιήσουν το κεφάλαιο, ή από τη μονοπωλιακή φύση των κεφαλαίων

Η εκλεκτική προσέγγιση (OLI 1976)

- **Market seeking investment** (Επένδυση που αναζητά την αγορά – να «εκμεταλλευτεί» την αγορά)
→ στόχος να εξυπηρετήσει την αγορά στην οποία γίνεται η επένδυση
- **Efficiency seeking investment** (Επένδυση που επιδιώκει απόδοση ή ορθολογική επένδυση)
→ αναλαμβάνεται για να επεκταθούν ή να αναδομηθούν οι δραστηριότητες μιας πολυεθνικής επιχείρησης στοχεύοντας στην αποδοτικότητα και την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης
→ αυξανόμενη δυνατότητά τους να χειριστούν τις δραστηριότητές τους για προστιθέμενη αξία

Η εκλεκτική προσέγγιση (OLI 1976)

- **Strategic asset seeking investment**
(Επένδυση που αναζητά στρατηγικό πλεονέκτημα)
→ σκοπό να διατηρήσει ή να μεγεθύνει η επιχείρηση τα πλεονεκτήματά της πολυεθνικότητας
→ κυρίως σε δυτικοευρωπαϊκές και βορειοαμερικάνικες πολυεθνικές επιχειρήσεις

Η πορεία ανάπτυξης της επένδυσης (IDP) (1979)

- Η χώρα ενσωματώνει τα **πλεονεκτήματα τοποθεσίας**, τα εταιρικά πλεονεκτήματα των τοπικών εταιρειών και το βαθμό στον οποίο οι τοπικές και ξένες εταιρείες επέλεξαν να εκμεταλλευτούν τα πλεονεκτήματα **τοποθεσίας (L)** σε σχέση με τα πλεονεκτήματα **ιδιοκτησίας (O)** μέσα από την εσωτερικοποίηση διαφορετικών αγορών.

Η πορεία ανάπτυξης της επένδυσης (IDP) (1979)

→ το επίπεδο των εισροών και εκροών **Ξένης Άμεσης Επένδυσης (FDI)** μπορεί να καθοριστεί από το επίπεδο των ανωτέρω παραγόντων.

→ αναφορά στα 5 στάδια

- **Στάδιο 1.** Η χώρα είναι σε μια προ-βιομηχανοποιημένη εποχή. Τα **πλεονεκτήματα τοποθεσίας** μιας χώρας είναι περιορισμένα μόνο στους οποιοσδήποτε φυσικούς πόρους που δυνατόν να κατέχει και έτσι δεν προσελκύει οποιαδήποτε **Ξένη Άμεση Επένδυση** ενώ τα εταιρικά πλεονεκτήματα των τοπικών επιχειρήσεων είναι ασήμαντα, κι έτσι δεν έχουν κανέναν λόγο να αναλάβουν εκροές **Ξένης Άμεσης Επένδυσης**.

- **Στάδιο 2.** Όταν η χώρα αναβαθμίσει επιτυχώς τα πλεονεκτήματα **τοποθεσίας (L)** όπως το μέγεθος αγοράς, το ανθρώπινο δυναμικό κ.λπ. τότε αρχίζει να ελκύει κάποια εισροή **Ξένης Άμεσης Επένδυσης (FDI)** στους τομείς που είναι κυρίως σε πόρους όπως η βιομηχανία που είναι εντάσεως εργασίας, η μεταποίηση που εκμεταλλεύεται τους φυσικούς πόρους της κ.λπ. Η εισροή επένδυσης σ' αυτό το στάδιο θα είναι κυρίως για αντικατάσταση εισαγωγών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εισαγωγή κάποιας τεχνολογίας και τη δημιουργία σχετικών βιομηχανιών είτε από ξένες αλλά συνήθως από εγχώριες εταιρείες. Καθώς η είσοδος των ξένων εταιρειών έχει επιπτώσεις στο ποσοστό αύξησης όλων των παραγόντων της οικονομίας, τα πλεονεκτήματα τοποθεσίας (L) θα αναπτυχθούν εξαρτώμενα κυρίως από την ενθαρρυντική ή αποθαρρυντική στάση των αντίστοιχων κυβερνήσεων (με μορφές κατάλληλου νομικού πλαισίου, υποστήριξης ή κινήτρων) και την προθυμία ή την ικανότητά τους να αυξήσουν το επίπεδο των πλεονεκτημάτων τοποθεσίας (L).
- Το αυξανόμενο επίπεδο πλεονεκτημάτων τοποθεσίας (L) και η πιθανή συνεργασία με τις ξένες εταιρείες θα παράσχουν την καθοδήγηση για τις τοπικές επιχειρήσεις για να αναπτύξουν τα δικά τους πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας (O). Σ' αυτό το στάδιο η εισροή **Ξένης Άμεσης Επένδυσης** αυξάνεται με ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό, ενώ η εκροή **Ξένης Άμεσης Επένδυσης** είναι ακόμα πολύ χαμηλή και στοχεύει συνήθως στις χώρες με χαμηλότερο στάδιο σε IDP με τη μορφή αναζήτησης αγοράς ή στις πιο αναπτυγμένες χώρες για τη στρατηγική επιδίωξη απόκτησης περιουσιακών στοιχείων.

- **Στάδιο 3.** Το ποσοστό αύξησης των εισροών **Ξένης Άμεσης Επένδυσης** μειώνεται ενώ το ποσοστό αύξησης των εκροών **Ξένης Άμεσης Επένδυσης** αυξάνεται. Οι επενδύσεις θα στοχεύσουν περισσότερο στην αναζήτηση αποδοτικότητας **παρά στην** αντικατάσταση εισαγωγών και ίσως κάποια στρατηγική επιδίωξη απόκτησης κεφαλαίου. Η εκροή επένδυσης θα αναζητά αγορές αλλά μπορεί επίσης να στοχεύσει στη δημιουργία βάσεων εξαγωγών (export basis). Σ' αυτό το στάδιο τα έμμεσα οφέλη (spillovers) των αρχικών σταδίων παρουσιάζονται κυρίως μέσω των αυξανόμενων αμοιβών (μισθών), των αναπτυσσόμενων (βελτιωμένων) χαρακτηριστικών της τοπικής αγοράς, της έμφασης που δίδεται στην εκπαίδευση και τις καινοτομίες, καθώς και της υποδομής που παρέχεται στο δεύτερο στάδιο από την κυβέρνηση (είτε φυσική, είτε νομοθετική υποδομή). Ο ρόλος της κυβέρνησης σ' αυτό το στάδιο δεν είναι τόσο σημαντικός επειδή η υποδομή έχει παρασχεθεί για τις ξένες επενδύσεις και οι τοπικές εταιρείες μαθαίνουν να τα βγάζουν πέρα χωρίς την κυβερνητική προστασία με την ανάπτυξη των πλεονεκτημάτων ιδιοκτησίας (O).

- **Στάδιο 4.** Όταν το επίπεδο των εκροών ΞΑΕ είναι ίσο ή ξεπερνά το επίπεδο των εισροών ΞΑΕ, και το ποσοστό αύξησης του πρώτου είναι ακόμα μεγαλύτερο από αυτό του δεύτερου, τότε η χώρα έχει φθάσει στο στάδιο 4. Σ' αυτή τη φάση τα πλεονεκτήματα **τοποθεσίας (L)** της χώρας έχουν αναπτυχθεί περαιτέρω μαζί με τα **πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας (O)** των τοπικών εταιρειών που μπορούν τώρα να ανταγωνιστούν τις ξένες εταιρείες στην τοπική αγορά, αλλά που μπορούν επίσης να διεισδύσουν στις ξένες αγορές. Η εισροή επενδύσεων σ' αυτό το στάδιο αναλαμβάνεται από τις εταιρείες των χωρών καταγωγής που βρίσκονται επίσης στο στάδιο 4 και πρόκειται για επενδύσεις συνήθως ορθολογικές ή επενδύσεις που αναζητούν αγορά. Η εκροή ΞΑΕ στοχεύει κυρίως προς τη διατήρηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος από τις ξένες επενδύσεις σε χώρες με χαμηλότερα στάδια, αλλά και προς την υπερνίκηση των εμπορικών περιορισμών των χωρών σε όλα τα στάδια με την επιλογή της ΞΑΕ αντί των εξαγωγών. Ο ρόλος της κυβέρνησης σ' αυτό το στάδιο είναι σημαντικός αλλά όχι εμφανής. Οι αποφάσεις που απαιτούνται είναι περισσότερο στρατηγικές και πρέπει να στοχεύσουν στη διευκόλυνση της αποδοτικής λειτουργίας της αγοράς (παραδείγματος χάριν μειώνοντας τις δαπάνες συναλλαγής).

- Στάδιο 5.** Σ' αυτό το στάδιο το επίπεδο και το ποσοστό αύξησης εισροών και εκροών ΞΑΕ είναι περίπου ίσα με μερικές διακυμάνσεις. Τα κύρια χαρακτηριστικά των συναλλαγών μεταξύ των χωρών του 5ου σταδίου είναι ότι οι διασυννοριακές συναλλαγές έχουν πολύ υψηλή πιθανότητα να συμβούν και ότι η θέση τους στην προσέλκυση ή την ανάληψη της ΞΑΕ τείνει να εξισωθεί. Μια άλλη εξέλιξη θα είναι η βαθμιαία μείωση του εμπορίου μεταξύ των χωρών με τα διαφορετικά προϊόντα και η αύξηση της συνεργασίας των χωρών με παρόμοια προϊόντα. Σ' αυτό το στάδιο οι τοπικές εταιρείες που έχουν γίνει ήδη πολυεθνικές πληρούν τελείως τα πιθανά πλεονεκτήματα εσωτερικοποίησης κι έτσι η απόδοσή τους δεν εξαρτάται τόσο πολύ από το στάδιο της μητρικής χώρας, αλλά από την αποδοτικότητα των δομών τους και των στρατηγικών που χρησιμοποιούν για να εκμεταλλευτούν τη δυνατότητά τους σε διεθνές επίπεδο. Αυτό δείχνει ότι τα πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας (O) των τοπικών εταιρειών είναι πολλά, αλλά τα πλεονεκτήματα τοποθεσίας (L) της χώρας αυξάνονται επίσης και η κυβέρνηση συγκεντρώνεται συνεχώς στο να τα αναβαθμίσει. Ο ρόλος της κυβέρνησης δεν είναι ακόμα τόσο σημαντικός σ' αυτό το στάδιο. Η εισροή επενδύσεων θα είναι μορφή επένδυσης που αναζητά την αγορά και επένδυση που αναζητά τη γνώση (που προέρχονται από τις χώρες που είναι στα χαμηλότερα στάδια) και ορθολογικές επενδύσεις (που προέρχονται από τις χώρες σταδίου 4-5).
- Οι εκροές ΞΑΕ θα είναι ορθολογικές επενδύσεις προς χώρες σταδίου 4-5 και επενδύσεις αναζήτησης συντελεστών παραγωγής σε λιγότερο αναπτυγμένες χώρες. Οι χώρες σταδίου 5 μπορούν επίσης να ανταλλάσσουν επενδύσεις που αναζητούν στρατηγικές αγορές.

Συμπέρασμα IDP

- Το IDP είναι ένα δυναμικό πρότυπο που περιγράφει το ποσό των εισροών και εκροών ΞΑΕ σε μια χώρα, λαμβάνοντας υπόψη την ανάπτυξη των διαμορφώσεων OLI σε σχέση με το έμμεσα οφέλη (spillovers) των ΞΑΕ και αναλύοντας τα αποτελέσματά τους σε πρόσθετη δραστηριότητα επένδυσης.

Rugman

- ενσωμάτωσε πολλές θεωρίες ΞΑΕ σε μια γενική θεωρία εσωτερικοποίησης
- Ατέλειες της αγοράς
 - διαφορετικοί εμπορικοί περιορισμοί
 - ασυμμετρία των πληροφοριών και της τεχνολογίας
 - δαπάνες συναλλαγών (πραγματικές και ονομαστικές)
- **δεν** υπάρχει πραγματικά απελευθέρωση των συναλλαγών

Rugman

Γενική θεωρία της εσωτερικοποίησης
→ οι πολυεθνικές επιχειρήσεις εσωτερικοποιούνται προκειμένου είτε να αποφευχθούν είτε να χρησιμοποιηθούν οι διαφορετικές διεθνείς ατέλειες αγοράς με την ανάπτυξη μιας εσωτερικής αγοράς

Parry (1985)

- Κριτική στον Rugman
- Η θεωρία εσωτερικοποίησης μπορεί να εξηγήσει μόνο μερικά είδη της ΞΑΕ, δηλαδή την κάθετη ολοκλήρωση, τη μεταβιβαστική τιμολόγηση και τον ποιοτικό έλεγχο των εισροών

Buckley-Casson

- **Ολοκλήρωση**
 - αυτή που αντικαθιστά τη μακρινή, συμβατική σχέση με μια ενοποιημένη ιδιοκτησία
 - αυτή που ενσωματώνει μια εξωτερικότητα δημιουργώντας μια αγορά *«που σαν αυτή δεν υπήρξε πριν»*
- Έμφαση στο ρόλο του διευθυντή

Buckley-Casson (νέα στοιχεία)

- Η διοίκηση αποφάσεων έχει μια σημαντική επιρροή σε όλες τις ενέργειες της επιχείρησης
- Η πολιτιστική επιρροή στις διοικητικές αποφάσεις αναγνωρίζεται και οι πολιτιστικές παράμετροι εξετάζονται και από τις οικονομικές αρχές και από τις ανθρωπολογικές ή οργανωτικές θεωρίες συμπεριφοράς
- Οι πολιτιστικές διαφορές και η φυσική απόσταση μεταξύ της χώρας καταγωγής και της χώρας υποδοχής, οι οποίες φυσικά συσχετίζονται
- Η πολυεθνικότητα είναι ένα μεγάλο προτέρημα για μια επιχείρηση
- Καινοτομία και κερδοσκοπία

Casson (1985)

- Το στοιχείο **επιχειρηματικότητας** στη θεωρία εσωτερικοποίησης
- Η θεωρία της ΞΑΕ είναι μια «λογική διασταύρωση» **τριών** θεωριών
 - θεωρίας των διεθνών αγορών κεφαλαίου
 - θεωρίας της εταιρείας
 - εμπορικής θεωρίας
- Οι περιορισμοί του Buckley για τις μικρές πολυεθνικές επιχειρήσεις (SME)

Porter

- Ο Porter έχει θέσει τέσσερις ως προς τη χώρα καθοριστικούς παράγοντες που συσχετίζονται κυρίως με τα μη μεταθέσιμα πλεονεκτήματα μιας χώρας και με το επικρατέστερο περιβάλλον της αγοράς
- **(1)συνθήκες συντελεστών παραγωγής**
- **(2)όροι ζήτησης**
- **(3)σχετικές και ενισχυτικές βιομηχανίες**
- **(4)εταιρική στρατηγική δομή / ανταγωνισμός**
- Ο Porter εισήγαγε δύο ακόμη καθοριστικούς παράγοντες που δεν συσχετίζονται άμεσα με το επιχειρησιακό περιβάλλον, αλλά έχουν σημαντικά αποτελέσματα στην ανάπτυξη του (**πιθανότητα και κυβέρνηση**).
- Το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα καθορίζεται από την αλληλεπίδραση και των **έξι καθοριστικών παραγόντων** που, αναπόφευκτα, έχουν επιπτώσεις ο ένας στον άλλον

Porter

- **καθοριστικοί παράγοντες**
 - 1. Συνθήκες συντελεστών παραγωγής:**
 - ανθρώπινοι πόροι
 - φυσικοί πόροι
 - πόροι γνώσης
 - κεφαλαιουχικοί πόροι
 - υποδομή
 - 2. Όροι ζήτησης**
 - χαρακτηριστικά της εθνικής καταναλωτικής αγοράς

Porter

3. Σχετικές και Ενισχυτικές βιομηχανίες: η ποιότητα και η ποσότητα των πιθανών συνεταίρων

4. Στρατηγική, δομή και ανταγωνιστικότητα της εταιρείας: το επιχειρησιακό περιβάλλον και οι διευθυντικές πρακτικές, τα οποία μπορούν να έχουν επιπτώσεις στη νοοτροπία των υπαλλήλων και των καταναλωτών, και τον ανταγωνισμό.

Porter

δύο ακόμη προσδιοριστικοί παράγοντες

- **Πιθανότητα** (γεγονότα ή όροι που δεν μπορούν να προβλεφθούν αλλά έχουν μια ζωτικής σημασίας επίδραση στη γενική κατάσταση του επιχειρησιακού και κοινωνικού περιβάλλοντος της χώρας)
- **Κυβέρνηση** (οι κυβερνητικές αποφάσεις μπορούν να έχουν μια σημαντική επιρροή στο επιχειρησιακό περιβάλλον)

Robert Aliber (1970, 1983)

«... υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές μεταξύ των χωρών στα ονομαστικά και πραγματικά επιτόκια. Επειδή οι διαφορές των ονομαστικών επιτοκίων είναι φτωχές προβλέψεις των μελλοντικών αλλαγών στις συναλ/κές ισοτιμίες, μια διαφορά (arbitrage) εισάγεται μεταξύ των αποδόσεων στους παρόμοιους τίτλους που εκφράζονται στα διαφορετικά νομίσματα».

- «Δεδομένου ότι η αξία οποιουδήποτε νομίσματος κυμαίνεται μέσα στον χρόνο αμέσως συνάγεται ότι εκτός από τις μεταβλητές που επηρεάζουν την αξία αναμονής μιας επένδυσης στο τοπικό νόμισμα, η αξία της σε σχέση με άλλα νομίσματα πρέπει να εξεταστεί. Ένα ποσοστό απόδοσης 10 τοις εκατό σε ένα νόμισμα που υποτιμάται κατά 5 τοις εκατό αξίζει 5 τοις εκατό λιγότερο από την υποτιμημένη αξία των κεφαλαίων σε άλλα νομίσματα.»
- Ο «Robert Aliber (1970) έδειξε ότι μια εύλογη εξήγηση για ένα τουλάχιστον μέρος της υπερπόντιας επέκτασης με βάση την ΗΠΑ ήταν το χαμηλό πραγματικό κόστος δανεισμού σε δολάρια κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '50 και του '60 σχετικά με άλλα νομίσματα. Αυτή η εξήγηση μπορεί να εξηγήσει την αύξηση στις άμεσες επενδύσεις στις ΗΠΑ, από την Ιαπωνία και την Γερμανία κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80, καθώς οι πραγματικές δαπάνες δανεισμού έπεσαν σε εκείνες τις χώρες.

Robert Aliber (1970, 1983)

- «Ένα από τα πράγματα που **απέτυχε να εξηγήσει ο Aliber** είναι γιατί υπάρχει μια ταυτόχρονη αλληλοεπένδυση μεταξύ δύο χωρών με διαφορετικό νόμισμα και συναλλαγματικές ισοτιμίες, στον ίδιο τομέα της οικονομίας, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τον Aliber, οι εταιρείες στοχεύουν στην οικονομική κερδοσκοπία εκμεταλλευόμενοι τις διαφορές των συναλλαγματικών ισοτιμιών.
- Επιπλέον, η θεωρία του απέτυχε να αναφέρει γιατί υπάρχουν οι επενδύσεις μεταξύ των χωρών από την ίδια περιοχή νομίσματος.

Robert Aliber (1970, 1983)

- **συναλλαγματικές ισοτιμίες** →
κίνητρο για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις
εάν είναι ευνοϊκό και ως εμπόδιο εάν είναι
δυσμενές όσον αφορά την πατρίδα της
πολυεθνικής επιχείρησης (home country –
χώρα προέλευσης της πολυεθνικής) και τη
χώρα υποδοχής της ΞΑΕ (host country).

Vernon Raymond 1966, 1979

- **Θεωρία για διεθνή κύκλο προϊόντος**
→ προσπάθησε να εξηγήσει τα πρότυπα του
διεθνούς εμπορίου και των Ξένων Άμεσων
Επενδύσεων στον μεταποιητικό τομέα.
- Ο πρώτος που εστίασε στα αποκαλούμενα
συγκεκριμένα/ τοπικά πλεονεκτήματα μιας
χώρας.

Vernon Raymond 1966, 1979

- «Σύμφωνα με την υπόθεση του κύκλου προϊόντος, οι εταιρείες που εγκαθιδρύουν νέες εγκαταστάσεις παραγωγής το κάνουν χαρακτηριστικά με βάση κάποιο πραγματικό ή υποθετικό μονοπωλιακό πλεονέκτημα.» [Vernon, 1979, σελ. 255]
- «Η εγχώρια αγορά πράγματι παίζει ένα διπλό ρόλο στην υπόθεση. Όχι μόνο είναι η πηγή του κινήτρου για την καινοτόμο εταιρεία αλλά είναι επίσης και η προτεινόμενη τοποθεσία για την αληθινή ανάπτυξη της καινοτομίας.» [Vernon, 1979, σελ. 256]

1ο Στάδιο

- Στην αρχή είναι θεμιτό να **εξάγει** τα προϊόντα της η εταιρεία σε ξένες αγορές με παρόμοια πρότυπα ζήτησης και δυνατοτήτων τροφοδοσίας. Όταν το προϊόν ωριμάσει και η ζήτηση γίνει περισσότερο ελαστική ως προς την τιμή, το κίνητρο για εγκατάσταση **ξένων άμεσων επενδυτικών δραστηριοτήτων** σε μία ξένη τοποθεσία αυξάνεται. Η τελική απόφαση για την επιλογή της χώρας υποδοχής εξαρτάται από διάφορους παράγοντες όπως οι συνθήκες στη χώρα υποδοχής. Η απόσταση μεταξύ της χώρας υποδοχής και της χώρας προέλευσης είναι επίσης ένας σημαντικός παράγοντας καθώς οι πολυεθνικές εταιρείες μπορούν να κάνουν τα προϊόντα που κατασκευάζονται στη χώρα υποδοχής, διαθέσιμα για επανεξαγωγή στη χώρα προέλευσης (γεωγραφική εγγύτητα).

1^ο Στάδιο

- Η επιλογή της τοποθεσίας για τη δημιουργία και την παραγωγή του καινοτόμου προϊόντος, σ' αυτό το σημείο, τείνει να είναι η χώρα για την οποία προορίζεται το προϊόν (στη μελέτη του Vernon, ΗΠΑ) αφού το κόστος μεταφοράς, οι δασμοί κ.τ.λ. μπορούν να αποφευχθούν. Σ' αυτό το στάδιο, η διαφορά στο ανά μονάδα κόστος μεταξύ μιας ανεπτυγμένης χώρας και μιας λιγότερο ανεπτυγμένης καλύπτεται από το κέρδος που έχει η εταιρεία αποφεύγοντας τις εισαγωγές και τα έξοδα μεταφοράς. Αυτό το στάδιο λέγεται στο μοντέλο του Vernon «**νέο στάδιο προϊόντος**».

2^ο Στάδιο

- Στο δεύτερο επίπεδο, «**στάδιο ωρίμανσης προϊόντος**», το προϊόν είναι πιο τυποποιημένο και έτσι οι εταιρείες, μέσω των τεχνικών δυνατοτήτων και της επέκτασης της παραγωγής, μπορούν να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας. Με αυτό τον τρόπο το προϊόν γίνεται φθηνότερο και η ζήτηση αυξάνεται. Η διευρυμένη παραγωγή απορροφάται επίσης από τη ζήτηση που δημιουργείται έξω από τη χώρα παραγωγής, εξάγοντας σε αγορές με παρόμοια χαρακτηριστικά (ισάξια ανεπτυγμένες χώρες). Καθώς η ζήτηση σε ξένες αγορές αυξάνει γίνεται οικονομικά αποδοτικό να τις εξυπηρετούν με την τοπική παραγωγή. Αυτή τη στιγμή υπάρχει επίσης η δυνατότητα εισόδου νέων ανταγωνιστών από την εσωτερική αγορά της ξένης χώρας, η οποία καθιστά πολύ σημαντικό το να επενδύει κανείς πρώτος για να διατηρήσει τους πελάτες (εταιρεία ηγέτης, προηγούμενη εμπειρία στις εξαγωγές).

3^ο Στάδιο

- Το τρίτο στάδιο είναι «**το στάδιο τυποποιημένου προϊόντος**» κατά τη διάρκεια του οποίου οι εταιρείες κυνηγούν χαμηλό κόστος παραγωγής επειδή [Caves 1982, σελ. 264] «οι αυξήσεις στις ελαστικότητες ζήτησης ως προς την τιμή, καθώς οι χρήστες εξοικειώνονται περισσότερο με την καινοτομία, και ο οξύτερος ανταγωνισμός στην αγορά προϊόντος» ωθούν την εταιρεία σε χαμηλότερες τιμές, άρα χρειάζεται μια τοποθεσία χαμηλού κόστους παραγωγής. Σ' αυτήν την περίπτωση η εταιρεία αναζητά λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες για να επενδύσει απευθείας με σκοπό τη δημιουργία εγκαταστάσεων παραγωγής που μπορούν να κατασκευάσουν το προϊόν σε ένα χαμηλότερο κόστος. Στο τρίτο στάδιο, η διαφορά ανά μονάδα κόστους εργασίας δεν μπορεί να ξεπεραστεί από τα έξοδα εισαγωγής, όπως στο πρώτο στάδιο, και έτσι η εταιρεία επιλέγει να παράγει σε λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.

- Το συμπέρασμα του Vernon σε άρθρο του το 1979 ήταν ότι *«η ιδέα του κύκλου παραγωγής συνεχίζει να εξηγεί και να προβλέπει μια συγκεκριμένη κατηγορία ξένων επενδύσεων. Αν και δεν μπορούμε πια να βασιστούμε σε αυτή ώστε να μας παράσχει μια τόσο πανίσχυρη εξήγηση όσο στο παρελθόν για τη συμπεριφορά των αμερικανικών εταιρειών, είναι πιθανό να συνεχίσει να παρέχει ένα οδηγό για τα κίνητρα και την αντίδραση ορισμένων επιχειρήσεων του κόσμου»*. [Vernon, 1979, σελ.267]

Edward M. Graham: «υπόθεση ανταλλαγής απειλών»

- «Ο Graham υπέθεσε ότι μία πολυεθνική εταιρεία η οποία θα έβρισκε την περιοχή της έδρας της να εισβάλλεται από μία ξένη πολυεθνική εταιρεία θα αντεπιτεθόταν διεισδύοντας στην περιοχή ελέγχου του εισβολέα.» [...72]

Ακολουθα τον ηγέτη ή η αντίδραση στις επενδύσεις του ανταγωνιστή (Kickerbocker)

- Στις ολιγοπωλιακές βιομηχανίες, οι οποίες χαρακτηρίζονται από υψηλή συγκέντρωση πωλητών, ένας λόγος για Άμεσες Ξένες Επενδύσεις είναι η τάση των εταιρειών «να έρχονται κοντά με τους αντιπάλους βήμα βήμα».

Ακολουθα τους πελάτες (Shapiro, Alan)

→ μπορεί να αποδειχθεί ζωτικό για μια εταιρεία να ακολουθήσει τη διεθνή εξάπλωση των πελατών της.

Krugman-Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και γεωγραφική συγκέντρωση

- εταιρείες συγκεκριμένων βιομηχανιών τείνουν να συγκεντρωθούν σε περιοχές που έχουν ήδη μια υψηλή τομεακή δραστηριότητα.
- ...συσσωρεύονται σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία μοιράζονται τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:
 - Χαμηλό κόστος μεταφοράς των προϊόντων
 - Αυξημένη ικανότητα σε οικονομίες κλίμακας
 - Υψηλή αξία των τεχνολογικών γνώσεων και επιτευγμάτων
 - Αυξημένη ανάγκη για εξειδικευμένο προσωπικό
 - Εξάρτηση από προμηθευτές προϊόντων εισαγωγής (πρώτες ύλες ή ενδιάμεσα προϊόντα)

Krugman-Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και γεωγραφική συγκέντρωση

- Αυτή η θεωρία μπορεί να εξηγήσει ορισμένα παράδοξα στις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις, όπως ο λόγος για το οποίο ορισμένες εταιρείες αγνοούν τοποθεσίες που παρέχουν πολύ φθηνή εργασία, ή άλλα πλεονεκτήματα. Η θεωρία ενισχύεται από τη δραστηριότητα των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων των προμηθευτών εισαγόμενων προϊόντων ή εταιρειών παροχής υπηρεσιών που ακολουθούν τους πελάτες τους. Συμπερασματικά ένας άλλος λόγος για Ξένες Άμεσες Επενδύσεις είναι η «παράδοση» ότι μια τοποθεσία επιδρά σε ορισμένους τομείς (Meyer Klaus).

Krugman- Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και γεωγραφική συγκέντρωση

- Ένα τυπικό παράδειγμα συσσώρευσης είναι η **Silicon Valley στις ΗΠΑ**, η οποία είναι το κέντρο της δραστηριότητας της έρευνας και της ανάπτυξης που αφορά τους υπολογιστές. Η επιλογή τοποθεσίας αρχικά βασίζεται στα πλεονεκτήματα συγκεκριμένης-τοποθεσίας όπως η ζήτηση ή το (σταθερό) εργατικό δυναμικό αλλά η συγκέντρωση των εταιρειών οδηγεί στην περαιτέρω ανάπτυξη εκείνων των πλεονεκτημάτων προς όφελος του συγκεκριμένου τομέα, για παράδειγμα τα άτομα στο εργατικό δυναμικό εκπαιδεύονται συνειδητά στο θέμα και η κυβέρνηση προσαρμόζει τους νόμους.

1.2.15 Οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις ως ζήτημα επιβίωσης στις ανταγωνιστικές αγορές

- **1.2.15.1 Μείωση Κόστους (Shapiro, Alan)**

→ μια εταιρεία θα πρέπει πάντα να ψάχνει ευκαιρίες μείωσης του κόστους όπως χαμηλότερο κόστος εργασίας, φθηνότερους φυσικούς πόρους, ή τεχνολογίες **που μειώνουν το κόστος.**

Οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις ως ζήτημα επιβίωσης στις ανταγωνιστικές αγορές

- **1.2.15.2 Αλλαγές στο σχετικό κόστος (Daniels et al.)**

→ Το κόστος των συντελεστών παραγωγής ή άλλων περιβαλλοντικών παραγόντων στη χώρα προέλευσης μπορεί να αλλάξει δυσμενώς για τον παραγωγό, σε όρους αυξανόμενου κόστους εργασίας, αυξανόμενης φορολογίας, αυξανόμενου ενοικίου ή αύξησης στο κόστος των πόρων εξαιτίας της σπανιότητάς τους.

Οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις ως
ζήτημα επιβίωσης στις
ανταγωνιστικές αγορές

- **1.2.15.3 Οικονομίες Κλίμακας (Alan Shapiro)**

→ Σε περιπτώσεις αγορών υψηλού ανταγωνισμού, οι τιμές δεσμεύονται, τελικά, να μειωθούν σε ποσά κοντά στο κόστος παραγωγής, **μειώνοντας δραστικά** έτσι τα οριακά κέρδη.

1.2.16 Brainard (1997) - υπόθεση εγγύτητας-συγκέντρωσης

→ <<οι εταιρείες είναι πιο πιθανό να εξαπλώσουν την παραγωγή οριζόντια εκτός των συνόρων όσο υψηλότερα είναι τα κόστη μεταφοράς και οι φραγμοί εμπορίου και όσο χαμηλότεροι είναι οι φραγμοί επενδύσεων και το μέγεθος των οικονομιών κλίμακας στο εργοστασιακό επίπεδο σε σχέση με το εταιρικό επίπεδο>>

- **1.2.16.1 Εξορθολογισμένη παραγωγή (Daniels et al.)**

μειονέκτημα μεθόδου → πιθανότητα ανεπαρκειών στο συντονισμό και στον έλεγχο των διάφορων δραστηριοτήτων και τα πιθανά ρίσκα των δυσκολιών στη μεταφορά όπως είναι οι απεργίες που θα καθυστερούσαν όλες τις λειτουργίες

- **1.2.16.2 Μεταβιβαστική τιμολόγηση (Transfer pricing)**

→ Οι εταιρείες που λειτουργούν διεθνώς, ειδικά εκείνες που είναι κάθετα ενσωματωμένες στην αγορά (vertical integration), μπορεί να κερδίσουν από τη μεταβιβαστική τιμολόγηση των ενδιάμεσων προϊόντων.

- **1.2.16.3 Πολλαπλή συγκέντρωση πόρων (Multiple sourcing)**

πλεονεκτήματα → ελαχιστοποίηση κόστους & αποδοτικότητα

αλλά

υποβάλλει την εταιρεία στις δυσκολίες που όλες οι τοπικές εταιρείες αντιμετωπίζουν.

- **1.2.16.4 Κυβερνητικός παρεμβατισμός: Περιορισμοί εμπορίου (Daniels et al.)**

→ οι χώρες επιβάλλουν περιορισμούς στα εισαγόμενα αγαθά είτε για να προστατέψουν τους τοπικούς παραγωγούς είτε για να ενθαρρύνουν έργα Ξένων Άμεσων Επενδύσεων στη χώρα.

- **1.2.16.5 Κυβερνητικά κίνητρα για Άμεσες Ξένες Επενδύσεις**

κίνητρα για την εισροή Ξένων Άμεσων Επενδύσεων

→ επιδοτήσεις, προνόμια φόρων, χαμηλά επιτόκια δανείων

- **1.2.16.6 Ανταπόκριση στις ανάγκες των ξένων καταναλωτών (Daniels et al.)**

→ Προϊόν πιο αποδοτικό ως προς το κόστος για αυτήν την εταιρεία να παράγει στην ξένη αγορά παρά στην εγχώρια

- **1.2.16.7 Διεθνής κάθετη ενσωμάτωση ή ολοκλήρωση (Vertical integration)**

→ η απόκτηση ελέγχου σε άλλα στάδια του περάσματος του προϊόντος από την κατάσταση των πρώτων υλών στην κατάσταση της διάθεσης για λιανική πώληση

- **1.2.16.8 Μεταφορά τεχνολογίας-γνώσης ως μονοπωλιακό περιουσιακό στοιχείο**

→ Ο πιο σημαντικός «κάτοχος» των άυλων πόρων όπως η γνώση, η τεχνολογία και η διοίκηση και οι ικανότητες στο μάρκετινγκ είναι οι πολυεθνικές εταιρείες.

1.2.17 H.J. Johnson

- οι πολυεθνικές εταιρείες μεταχειρίζονται τη γνώση και την τεχνολογία ως «δημόσιο αγαθό» εννοώντας τις θυγατρικές
- η γνώση θα έπρεπε εύκολα να μεταφέρεται μεταξύ των θυγατρικών αλλά δεν θα πρέπει να αντιγράφεται εύκολα από τον ανταγωνισμό
- η εκροή της γνώσης δεν διαχωρίζεται εύκολα από άλλες ικανότητες της εταιρείας (π.χ διοικητικές ικανότητες).

H.J. Johnson

- Η εταιρεία προτού αναλάβει Ξένες Άμεσες Επενδύσεις αναλύει όλες τις εναλλακτικές (εξαγωγές, άδειες (licensing/francising), και Ξένες Άμεσες Επενδύσεις) και αποφασίζει για την άριστη λύση

- **1.2.17.1 Αναζήτηση γνώσης (Shapiro, Alan)**

→ μια εταιρεία θα έπρεπε να παρακολουθεί τους ξένους ανταγωνιστές και να κερδίζει από τις δικές τους γνώσεις και εμπειρίες

→ η εταιρεία θα αναγκαστεί να βελτιώσει όλες τις όψεις των λειτουργιών για να μείνει στον κλάδο

- **1.2.18 D.J. Teece**

→ Το κόστος μεταφοράς εξαρτάται από τη **φύση** της εταιρείας και της **τεχνολογίας** που αυτή χρησιμοποιεί καθώς και το **επίπεδο της τεχνολογικής προόδου** της χώρας υποδοχής

→ κόστος της μεταφοράς υψηλότερο όταν η τεχνολογία μεταφέρεται σε οικονομίες κεντρικά σχεδιασμένες

1.2.19 Rugman (1976, 1977): Υπόθεση Διαφοροποίησης Ρίσκου

- η πολυεθνική έχει το πλεονέκτημα να εκμεταλλευτεί την πληροφορία μέσω μιας εσωτερικής αγοράς
- η πολυεθνική για να ξεπεράσει τις ατέλειες της αγοράς δημιουργεί μια εσωτερική αγορά και γίνεται «ένα άμεσο όχημα για διεθνή διαφοροποίηση όταν ξεχωριστοί επενδυτές βρίσκονται αντιμέτωποι με τις ατέλειες της χρηματοοικονομικής αγοράς το οποίο καθιστά αδύνατο για αυτές να χτίσουν ένα αποδοτικό χαρτοφυλάκιο.»

1.2.20 Agmon και Lessard

- οι πολυεθνικές μπορούν να διαφοροποιηθούν διεθνώς σε χαμηλότερο κόστος και ευκολότερα από τους επενδυτές χαρτοφυλακίου
- από μια οικονομετρική ανάλυση βρήκαν ότι οι Αμερικάνοι επενδυτές αναγνωρίζουν τη διεθνή σύνθεση των δραστηριοτήτων εταιρειών βασισμένων στις ΗΠΑ
- Οι ατέλειες της χρηματοοικονομικής αγοράς που δίνουν στις πολυεθνικές το χρηματοοικονομικό πλεονέκτημα παρέχουν ακόμη ένα κίνητρο για Ξένες Άμεσες Επενδύσεις, αποτελώντας συμπλήρωμα στα πλεονεκτήματα της αγοράς προϊόντων και συντελεστών παραγωγής

- **1.2.21 Donald J. Lecraw (1991, 1984)**

Οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις επηρεάζονται, **πρώτον**, από τους ειδικούς συντελεστές που δεν επηρεάζονται από την κυβέρνηση (όπως οι φυσικοί πόροι, ο ρυθμός ανάπτυξης του εργατικού δυναμικού κ.τ.λ.), **δεύτερον**, από συντελεστές που επηρεάζονται εν μέρει από την κυβέρνηση (όπως ο ρυθμός ανάπτυξης της κατανάλωσης, το διαβλέπων ρίσκο της χώρας, η πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία κ.τ.λ.) και **τρίτο** από παράγοντες που ελέγχονται απευθείας από την κυβέρνηση (όπως το επίπεδο των δασμών, τα κίνητρα επενδύσεων κ.τ.λ.).

- **Donald J. Lecraw (1991, 1984)**

→ όλα τα τοπικά πλεονεκτήματα είναι υποκείμενα αλλαγής όταν αναφέρονται σε αναπτυσσόμενες χώρες.

- → Γενικά, οι εισροές Ξένων Άμεσων Επενδύσεων επηρεάζονται από τις γενικές συνθήκες της χώρας.